

УДК 338.242(477)

Сментина Н.В.¹

¹ проф. Одеського національного морського університету

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Воєнні події, що тривають в Україні, спричинили глибокі структурні зміни в національній економіці, масштаб яких є колосальним. Руйнування промислових потужностей, інфраструктури (зокрема 122 лікарні, 7,451 млн кв.м. житлової площі), критичний відтік трудових ресурсів (за оцінками, 6,7 млн мігрантів, з яких 1,7 млн мали роботу в Україні до виїзду) поставили перед державою подвійний виклик: негайне відновлення та глибока структурна модернізація. Водночас криза відкрила можливості для переосмислення традиційної моделі господарювання та формування нових підходів до економічної політики на засадах «відбудувати краще, ніж було» (Build Back Better).

У цих умовах формування стратегічних пріоритетів відновлення та модернізації національної економіки України стає ключовим завданням державної економічної політики, орієнтованої на досягнення амбітних макроекономічних цілей: щорічний приріст реального ВВП понад 7%, а також входження до ТОП-25 країн світу за Індексом економічної складності (ІЕС) та Індексом людського капіталу (ІЛК) до 2032 року [1].

Стратегічні пріоритети відновлення та модернізації економіки України обговорюються на різних рівнях: у науковому дискурсі, на урядовому рівні та у міжнародному вимірі.

Як зазначають дослідники, модернізація повинна стати базовою концепцією післявоєнного розвитку України, адже саме вона здатна спрямувати економічну, соціальну та політичну трансформацію держави [2]. Ключовими завданнями при цьому визначаються реформування інституційного середовища, інфраструктурна відбудова, стимулювання інновацій та формування соціально орієнтованої економіки.

Міжнародні організації формують сучасний підхід до відновлення України через поєднання стратегічного планування, економічної трансформації, екологічної стійкості та інтеграції з європейськими стандартами. У своїх звітах і документах вони визначають базові орієнтири. Зокрема, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) акцентує увагу на зеленій реконструкції України, розвитку принципів низьковуглецевої економіки та посиленні децентралізації з ефективним багаторівневим управлінням для післявоєнної відбудови [3, с. 11]. Ключовим фінансовим та реформаторським якорем є програма Ukraine Facility (2024-2027), що встановлює жорсткі умови, прямо прив'язуючи фінансування у

розмірі понад 50 млрд євро до виконання Плану України та здійснення необхідних інституційних реформ [4].

Уряд України формує комплексний підхід до відновлення з акцентом на інновації, екологічну стійкість, покращення бізнес-клімату та інтеграцію з ЄС. Національна економічна стратегія передбачає впровадження діджиталізації та «зеленого» переходу, розумний регіональний розвиток [5]. План відновлення України орієнтований на відбудову на якісно вищому рівні, ніж до війни, із фокусом на смарт-спеціалізацію регіонів, інноваційний та сталий розвиток, а також кардинальну трансформацію держави у нову європейську країну із впровадженням принципів «зеленої» економіки [1].

На основі аналізу наукових підходів, урядових стратегій та рекомендацій міжнародних організацій, базові стратегічні пріоритети відновлення та модернізації економіки України в умовах воєнних викликів можна визначити так:

1) Інституційне реформування та економічна безпека – відновлення України неможливе без створення прозорих правил гри, утвердження верховенства права, ефективної боротьби з корупцією та формування сприятливого бізнес-клімату. Фінансування, необхідне для забезпечення інституційної спроможності, становить менше 0,1 млрд дол., що є критичним лімітуючим фактором для розблокування всього обсягу відновлення у понад 750 млрд дол. Цей напрям забезпечується виконанням вимог Ukraine Facility та Національної стратегії доходів 2024-2030, яка передбачає посилення фіскальної децентралізації та підвищення регіональної стійкості.

2) Модернізація через цільове фінансування – майбутнє економіки України пов'язане з досягненням ІЕС ТОП-25. Для цього необхідне цілеспрямоване інженерне втручання. Ключовим інструментом є цільове перенаправлення податкових пільг виключно на переробну промисловість, що є прямим механізмом стимулювання виробництва продукції з високою доданою вартістю. Це дозволить інтегрувати економіку у глобальні виробничі та технологічні ланцюги.

3) Екологічна та енергетична стійкість – післявоєнна відбудова має здійснюватися на засадах «зеленого» переходу, розвитку відновлюваної енергетики та поступового формування низьковуглецевої економіки. Інвестиції у децентралізовану та відновлювану енергетику забезпечують не лише відповідність європейським стандартам, але й підвищують військову стійкість економіки до масованих атак на централізовану інфраструктуру, поєднуючи екологічне та оборонне планування.

4) Відновлення людського капіталу – успіх економічного зростання (приріст понад 7% ВВП) критично лімітується структурним дефіцитом робочої сили, спричиненим міграцією. Інвестиції у соціальну сферу, такі як модернізація систем освіти та охорони здоров'я, функціонують як агресивні

інструменти демографічної політики, необхідні для стимулювання повернення висококваліфікованих мігрантів, згідно зі Стратегією демографічного розвитку до 2040 року.

5) Європейська інтеграція та глобальна співпраця – Україна має поступово наближати свої інституції й стандарти до вимог ЄС, інтегруватися у світову економіку, активно брати участь у міжнародних ініціативах. Це дозволить забезпечити політичну стабільність, доступ до зовнішніх ринків і нові можливості для інвестицій.

Реалізація стратегічних пріоритетів відновлення національної економіки України виходить за рамки простої відбудови, перетворюючись на цілеспрямовану структурну модернізацію з візією інтеграції в ЄС. Успіх цієї трансформації критично залежить від одночасного впровадження інструментальних змін: використання програми Ukraine Facility як ключового інституційного якоря; застосування цільової фінансової політики (пільги для переробної промисловості) для досягнення високої економічної складності (ІЕС ТОП-25); а також перетворення Green Recovery та децентралізації енергетики на імператив національної безпеки, що підвищує стійкість до воєнних загроз. Вирішальним лімітуючим фактором залишається людський капітал, що вимагає розглядати інвестиції в соціальну інфраструктуру (освіту та охорону здоров'я) як стратегічний інструмент демографічної політики для стимулювання повернення мільйонів мігрантів. Лише системна синергія цих пріоритетів, підкріплена залученням приватного капіталу через механізми страхування ризиків, забезпечить стійке зростання, економічну конкурентоспроможність та фінальну інтеграцію України у європейську структуру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/>
2. Ковч Т. Б. Модернізація економіки України як основа післявоєнного відновлення та довгострокового розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій: серія економіка та управління*. 2024. №16. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-16-03-05>
3. Повоєнне відновлення України: відновлення заради кращого майбутнього. URL: <https://www.dossier.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/post-war-reconstruction-UA.pdf>
4. Ukraine Facility (2024–2027). URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/ukraine-facility-2024-2027.html>
5. Національна економічна стратегія на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179.